

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 ได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ให้นิหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารสถานศึกษา ที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจัดทำรายงานเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชนเป็นประจำทุกปี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกจาก สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งเป็นองค์การมหาชนเพื่อการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกๆ 5 ปี และมีกฎกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษาออกมารองรับและกำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา และสภาการศึกษาได้ดำเนินการสร้างมาตรฐานการศึกษาระดับชาติขึ้น รวมทั้งมีพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ขึ้นเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการประเมินภายนอก จากนั้น สำนักงานรับรอง มาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้ออกระเบียบว่าด้วยการประเมินคุณภาพภายนอกออกมาบังคับใช้อย่างเป็นระบบครบวงจร มีการจัดตั้งหน่วยประเมินภายนอกในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา มีการกำหนดหลักการ จุดหมาย และวิธีดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอก มีการกำหนดบทบาท ภาระหน้าที่และจรรยาบรรณของผู้ประเมินภายนอกอย่างครบถ้วน (สมศ. 2549 : 1-17) จากนั้น มีการอบรมและให้การรับรองผู้ประเมินภายนอก จนปัจจุบัน มีหน่วยประเมินทั่วประเทศถึง 137 หน่วย และมีการอบรมผู้ประเมินภายนอกโดยใช้เงินงบประมาณและเงินส่วนตัวของผู้เข้ารับการอบรมไปแล้วจำนวนมาก มีผู้ผ่านการรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วในทุกภาคของประเทศไทย ถึง 8,543 คน (สมศ. 2550, 20 กันยายน) และได้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก

สถานศึกษาในรอบแรกตั้งแต่ พ.ศ.2544-2548 ไปแล้วถึง 38,178 แห่ง (ทองอยู่ แก้วไทรชะ และคณะ 2547) การดำเนินการประเมินภายนอกในรอบแรกระหว่างปี พ.ศ. 2544-2548 เน้นที่การประเมินเพื่อพัฒนา ได้มีข้อเสนอแนะให้สถานศึกษาและ ต้นสังกัดดำเนินการพัฒนาตามผลการประเมิน ซึ่งนับเนื่องเป็นเป็นระบบการประกันคุณภาพ ภายใน โดยให้จัดทำแผนงาน โครงการ และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสถานศึกษาตามข้อเสนอแนะนั้น ๆ แล้วมีการประเมินภายใน จัดทำรายงานการประเมินตนเอง รายงานแก่สาธารณชนและ ผู้เกี่ยวข้องทราบ และเพื่อรองรับการประเมินภายนอกในรอบที่สอง ส่วนการประเมินภายนอกในรอบที่สอง กำหนดการประเมินระหว่างปี 2549-2553 เป็นการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานและคุณภาพสถานศึกษา (สมศ. 2549 : 1-17) การประเมินคุณภาพภายนอก จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะกระตุ้นให้สถานศึกษาทุกระดับตระหนักถึงสภาพของตนในเชิงคุณภาพ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร เพื่อที่จะได้พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาเพื่อผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานของสถานศึกษาและของชาติสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลต่อไป อีกทั้งการประเมินคุณภาพภายนอก เป็นการประเมินโดยองค์กรอิสระ ไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ทำให้มีความเป็นกลางและเป็นธรรม ปราศจากแรงกดดันที่จะทำให้ผลการประเมินเบี่ยงเบนไปจากความจริง ก่อให้เกิดการถ่วงดุล (Check & Balance) อย่างแท้จริง (ปิยะมาศ หวังช่วยกลาง, 2547 : 2)

เมื่อ สมศ.มีนโยบายที่จะให้หน่วยประเมินและผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพเท่านั้นรับงานการประเมินได้ (สมศ. 2549 : 1-17) โดยที่มีการเพิ่มงานจากการประเมินในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้มีการประเมินในระดับปฐมวัยอย่างเต็มรูปแบบอีกด้วย และเอางานประเมินอกภายนอกหรือการตรวจอ่านชุดรายงาน ซึ่งเดิม สมศ.เป็นผู้รับผิดชอบมาให้หน่วยประเมินจัดทำ โดยไม่ได้ขยายกรอบเวลาในการปฏิบัติการประเมิน ไม่ได้เพิ่มจำนวนผู้ประเมินภายนอก และไม่ได้เพิ่มค่าตอบแทนให้สมมูลกับปริมาณและคุณภาพงาน ทำให้หน่วยประเมินหลายหน่วยที่แบกรับภาระงานไม่ไหว ต้องหยุดกิจการไปโดยเฉพาะหน่วยประเมินในภาคใต้ต้องหยุดกิจการไปอย่างน้อย 4 หน่วยใน 18 หน่วย (วิรเทพ สุวรรณสว่างและคณะ 2550, 10 มีนาคม) เป็นเหตุให้ผู้ประเมินภายนอกในหน่วยประเมินเหล่านั้นต้องว่างเว้นงานประเมินภายนอก และชะงักการพัฒนาสมรรถนะในการประเมินเป็นระยะยาว รวมทั้งเสียกำลังใจในการยื่นหยัดเป็นผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย ทำให้เกิดความสูญเปล่าในงบประมาณจำนวนมากที่ทุ่มเทไปเพื่อการอบรมผู้ประเมินภายนอก ที่สมควรได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาโดยผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อหาทางปฏิบัติให้ระบบและกระบวนการประเมินภายนอกได้พัฒนาไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติต่อไป (สรร ไชยมงคล, 2549 : 28-30)

ในระบบและกระบวนการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันมีองค์กรนิติบุคคลและบุคคลผู้เกี่ยวข้องได้แก่ สถานศึกษาที่รับการประเมินและต้นสังกัด สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ตรวจอำนวยการประเมินหรือที่เรียกว่าผู้ประเมินภายนอก หน่วยอบรมผู้ประเมินภายนอกหน่วยประเมินคุณภาพภายนอก และผู้ประเมินภายนอกนั้น ผู้ประเมินภายนอกนับว่าเป็นบุคคลสำคัญต่อผลการประเมินอย่างมาก ผู้ประเมินภายนอกจึงต้องมีคุณภาพและคุณสมบัติเป็นที่เชื่อถือได้ ต้องมีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความปรารถนาดีที่จะประเมินเพื่อพัฒนาสถานศึกษา ต้องมีจรรยาบรรณในการประเมิน (สมศ. 2544) และในทางปฏิบัตินั้น ผู้ประเมินภายนอกเป็นผู้วางแผน ออกแบบการดำเนินการประเมิน และรายงานผลการประเมิน ดังนั้นผู้ประเมินภายนอกจึงต้องมีสมรรถนะหรือสมรรถภาพในการประเมิน ซึ่งต้องผ่านการคัดเลือกเอาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับงานการประเมินภายนอก อรนิศา เจริญรวย (2544 : 89-92) ทำการวิจัยพบว่า ส่วนหนึ่งของคุณสมบัติของผู้ประเมินภายนอกคือ ต้องมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณของผู้ประเมิน มีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน มีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการบริหารองค์กร มีทักษะที่จำเป็นในการประเมิน และมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะต้องมีเพียบพร้อมในตัวผู้ประเมินภายนอกเพื่อส่งผลถึงคุณภาพการประเมิน แต่ในปัจจุบันยังปรากฏว่า ผู้ประเมินภายนอกในภาพรวมยังอยู่ในภาวะต้องปรับปรุง โดยเฉพาะในเรื่องของคุณภาพการบันทึกข้อมูลและการรายงานผลการประเมิน (คมศร วงษ์รักษา, 2549 : 131-137) ทั้งผู้บริหารหน่วยประเมินในภาคใต้มีความเห็นว่า ผู้ประเมินภายนอกยังจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน (วิรเทพ สุวรรณสว่าง และคณะ, 2550) และ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้ประเมินและหน่วยประเมินในประเทศไทยยังอยู่ในระดับจำเป็นต้องพัฒนา การวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกในประเทศไทยนั้น เพิ่งเริ่มมีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมาเท่านั้น และการวิจัยนั้นเป็นเพียงเรื่องสมรรถนะที่พึงประสงค์ของผู้ประเมินภายนอก เพียงเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการอบรม และใช้ในการรับรองผู้ประเมินภายนอกเท่านั้น ยังไม่เคยมีการวิจัยถึงสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกที่มีอยู่จริงว่า ในความพึงประสงค์และคาดหวังนั้น แท้จริงแล้วผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยมีสมรรถนะเป็นเช่นไร ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรทำการวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ตามความคิดเห็นของผู้ประเมินภายนอกในลักษณะประเมินตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

2.1 เพื่อศึกษาสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ในด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ

2.2 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ระหว่างผู้ประเมินที่มีอายุแตกต่างกัน

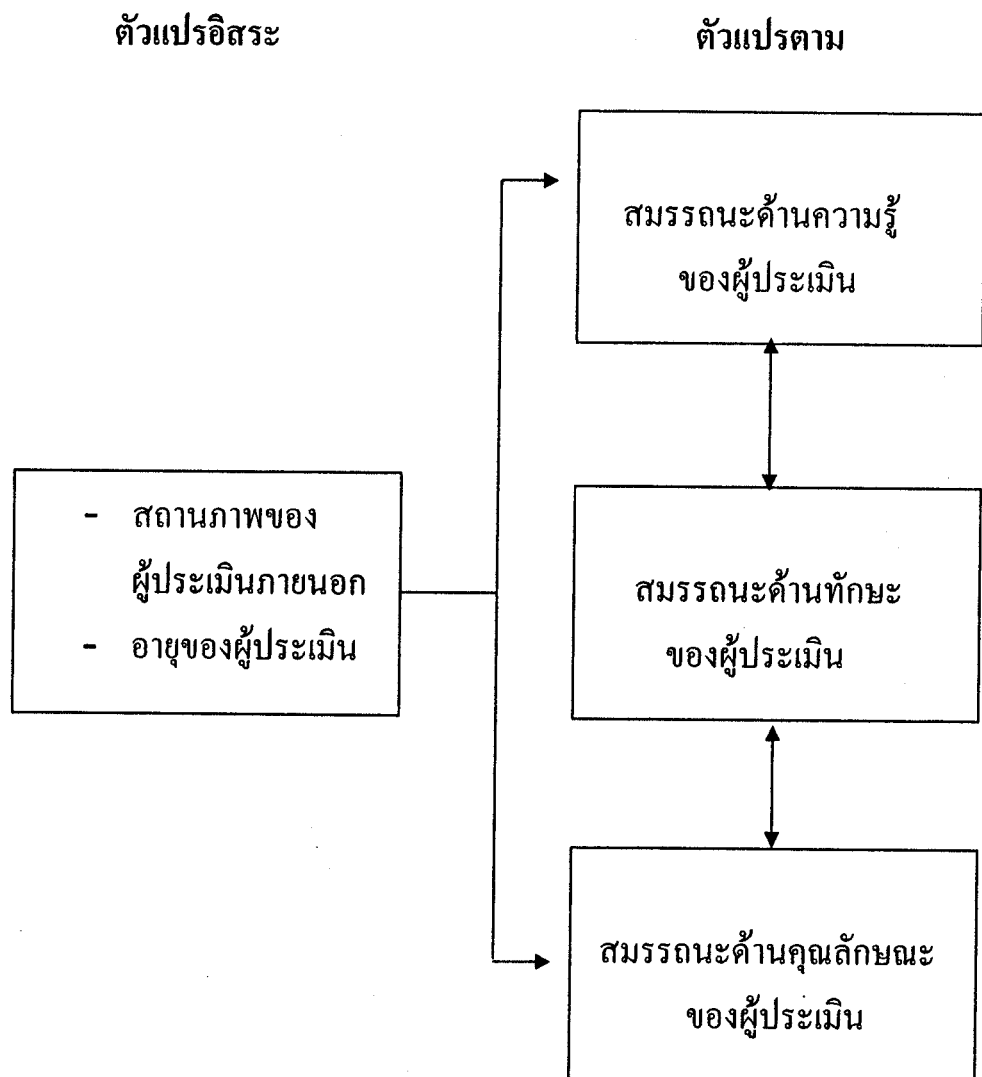
2.3 เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ระหว่างผู้ประเมินเต็มเวลาและผู้ประเมินบางเวลา

2.4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ

2.5 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้กรอบแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

4.1 สมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ระหว่างผู้ประเมินเต็มเวลาและผู้ประเมินบางเวลา มีความแตกต่างกัน

4.2 สมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความแตกต่างกัน

4.3 สมรรถนะด้านความรู้ สมรรถนะด้านทักษะ และสมรรถนะด้านคุณลักษณะ ของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ มีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

5. ขอบเขตการวิจัย

5.1 ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทยทั้ง 14 จังหวัด นับจากจังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

5.2 ขอบเขตด้านประชากร คือ ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สังกัดหน่วยประเมินซึ่งตั้งสำนักงานใหญ่อยู่ในพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมด 18 หน่วยประเมิน จำนวนผู้ประเมิน 1,190 คน

5.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก 3 ด้าน คือ

5.4.1 ด้านความรู้เพื่อการประเมินภายนอก

5.4.2 ด้านทักษะเพื่อการประเมินภายนอก

5.4.3 ด้านคุณลักษณะเพื่อการประเมินภายนอก

5.4.4 ตัวแปรในการวิจัย

1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่

(1) สถานภาพของผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคใต้ จำแนกเป็นผู้ประเมินภายนอกเต็มเวลาและบางเวลา

(2) อายุของผู้ประเมินภายนอกจำแนกตามกลุ่มอายุเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 30-40 ปี 40-49 ปี 50-59 ปี และ 60 ปีขึ้นไป

2) ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ รวมทั้ง 3 ด้าน 65 ตัวแปรย่อย

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 ผู้ประเมินภายนอก หมายถึง บุคคลที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดหน่วยประเมินที่ตั้งอยู่ในภาคใต้

6.1.1 ผู้ประเมินเต็มเวลา หมายถึง ผู้ประเมินภายนอกที่ไม่มีงานอื่นเป็นหลักหรือเป็นภาระผูกพัน สามารถใช้เวลาทั้งหมดเพื่อการประเมินภายนอกได้

6.1.2 ผู้ประเมินบางเวลา หมายถึง ผู้ประเมินภายนอกที่มีงานอื่นเป็นหลักหรือเป็นภาระผูกพัน ไม่สามารถใช้เวลาทั้งหมดเพื่อปฏิบัติการประเมินภายนอกได้ คงทำการประเมินได้เพียงบางเวลา ได้แก่ผู้ที่ยังรับราชการ หรือมีอาชีพอย่างอื่นเป็นหลักอยู่แล้ว

6.2 หน่วยประเมินภายนอก หมายถึง หน่วยประเมินที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นนิติบุคคล และได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) แล้ว ให้ทำการประเมินคุณภาพภายนอก

6.3 การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาก่อนระดับอุดมศึกษา

6.4 สมศ. หมายถึง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

6.5 ภาคใต้ หมายถึงเขตปกครอง 14 จังหวัด ในภาคใต้ของประเทศไทย นับจากจังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส

6.6 สมรรถนะ (Competence) ของผู้ประเมินภายนอก หมายถึง ความสามารถ (Ability) ที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติการประเมินภายนอก อันจะทำให้ผู้ประเมินภายนอกสามารถสร้างผลงานได้คุณภาพ สมรรถนะในที่นี้มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า สมรรถภาพ (Competence) ทุกประการ ซึ่งในที่นี้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่สมรรถนะด้านความรู้ ด้านทักษะ และด้านคุณลักษณะ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

6.6.1 สมรรถนะด้านความรู้ของผู้ประเมินภายนอก หมายถึง ความสามารถของผู้ประเมินภายนอกที่แสดงออกได้ว่า เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1) ความรู้เกี่ยวกับการประเมินภายนอก หมายถึง ความรู้ที่นำไปใช้ในการ ปฏิบัติการประเมินภายนอกโดยตรง ได้แก่ การประกันคุณภาพและการประเมินคุณภาพการศึกษา หลักการและความมุ่งหมายของการประเมินภายนอก วิธีการประเมินภายนอก ระเบียบปฏิบัติและ กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของ สมศ. บทบาทหน้าที่ของผู้ประเมินภายนอก มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ ใน การประเมินคุณภาพการศึกษารายปีพื้นฐาน เกณฑ์การพิจารณาสรุปผลการประเมินภายนอก สถิติที่ ใช้ในการประเมินคุณภาพการศึกษา การวิเคราะห์รายงาน การประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) แบบฟอร์มการบันทึกภาคสนามและวิธีการบันทึก การเขียนรายงานให้ได้ มาตรฐาน สมศ.

2) ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง ความรู้ทั่วไปในเรื่อง การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ใช้ประกอบการประเมินภายนอก ได้แก่ หลักการและแนวการจัดการศึกษา ของชาติ ระบบและกระบวนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระเบียบและข้อกำหนดใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตร การเรียนการสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวัดผลและการ ประเมินผลการเรียนการสอนของสถานศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลและบริบทของสถานศึกษา

6.6.2 สมรรถนะด้านทักษะของผู้ประเมินภายนอก หมายถึง ความสามารถของผู้ ประเมินภายนอกที่แสดงออกได้ว่าเป็นผู้ที่มีทักษะต่อไปนี้ คือ

1) ทักษะการทำงานก่อนการประเมิน หมายถึง ความสามารถในการ ปฏิบัติการก่อนการประเมิน ได้แก่ การประชุมทีมทำความเข้าใจและทบทวนงาน การวางแผน ในการประเมินสถานศึกษา การตรวจสอบปรับปรุงแผนการประเมิน การจัดตารางการตรวจเยี่ยม ที่เหมาะสม การวิเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ล่วงหน้า การกำหนด ประเด็นการเก็บข้อมูลของสถานศึกษาไว้ล่วงหน้า การเตรียมเครื่องมือประเมินไว้ล่วงหน้า การ ประสานงานกับสถานศึกษา

2) ทักษะการทำงานระหว่างการประเมิน หมายถึง ความสามารถในการ ปฏิบัติการระหว่างการประเมิน ได้แก่ การสื่อสารด้วยวาจา กับสถานศึกษา การประชุมชี้แจงแก่ สถานศึกษาก่อนประเมิน การบริหารเวลาเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้เครื่องมือเก็บ ข้อมูลอย่างเหมาะสม การใช้กลวิธีหลากหลายในการเก็บข้อมูล การประสานแลกเปลี่ยนข้อมูล ระหว่างผู้ประเมิน การสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างการประเมิน การทำงานเป็นทีมของ ผู้ประเมินภายนอก การบันทึกข้อมูลได้ถูกต้องและครบถ้วน การตรวจสอบข้อมูลยืนยันความ ถูกต้อง

3) ทักษะหรือผลงานหลังการประเมิน หมายถึง ความสามารถในการ ปฏิบัติการหลังการประเมิน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงประเด็นตัวบ่งชี้ การสรุปผลที่ถูกต้อง ตามเกณฑ์ สมศ. การระบุจุดเด่นและจุดด้อยได้ถูกต้องชัดเจน การระบุเงื่อนไขความสำเร็จในการ

พัฒนา การเสนอแนะที่ตรงกับสภาพบริบทของสถานศึกษาและนำไปปฏิบัติได้ การรายงานด้วยวาจาเป็นที่ยอมรับของสถานศึกษา การเขียนรายงานที่ถูกต้องตามรูปแบบ สมศ. และสอดคล้องกับการรายงานด้วยวาจา การสร้างความเข้าใจและเจตคติที่ดีของสถานศึกษาต่อการประเมิน ภายนอก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องต่อการพัฒนาสถานศึกษา การเสริมแรง สถานศึกษาให้มีการพัฒนาต่อเนื่อง

6.6.3 สมรรถนะด้านคุณลักษณะ(Charecteristic) ของผู้ประเมินภายนอก

หมายถึง ความสามารถของผู้ประเมินภายนอกที่แสดงออกได้ว่าเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ

1) บุคลิกลักษณะ (Personality) หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวนิสัยประจำที่พึงมีของผู้ประเมินภายนอกแต่ละคนที่สามารถสังเกตได้ ได้แก่ การมีท่วงทีวาจาที่น่า น่าถือ การแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย ความยิ้มแย้มแจ่มใสเป็นกันเอง การมีกิริยามารยาทและความประพฤติที่ดีงาม การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์

2) จริยธรรม (Integrity - Ethics) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติและความรู้สึกที่ดี ถูกต้องเหมาะสมตามหลักคุณธรรมหรือหลักแห่งความดีงามของผู้ประเมินภายนอกที่ควรมี ได้แก่ การมีเจตคติที่ดีต่อหน่วยประเมินที่ตนสังกัด ความรักและภูมิใจในอาชีพการประเมินภายนอก ความเป็นกัลยาณมิตรในทีมประเมิน การเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้แย้งและเสนอข้อมูลเพิ่มเติม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การมีเจตคติที่ดีต่อสถานศึกษา การเก็บเอกสารอย่างเป็นระเบียบและต่อเนื่อง

3) จรรยาบรรณของผู้ประเมิน (Professional ethics) หมายถึง ข้อปฏิบัติที่สมศ.ได้กำหนดขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับปฏิบัติวิชาชีพผู้ประเมินภายนอกให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งผู้ประเมินภายนอกต้องมี ได้แก่ การไม่เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นวิทยากรให้กับสถานศึกษาที่ตัวเองประเมิน การไม่ยอมให้อิทธิพลใด ๆ มาเบี่ยงเบนผลการประเมินความเป็นกลางเที่ยงตรง โปร่งใส ตรวจสอบได้ การไม่รบกวนความเป็นปกติในการเรียนการสอนของสถานศึกษา การไม่ใช้อำนาจในฐานะผู้ประเมินเรียก/รับผลประโยชน์ใด ๆ จากสถานศึกษา การไม่ประพฤติให้เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียงของตนและ สมศ. การรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคลและสถานศึกษาที่ได้จากการประเมิน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วน สมบูรณ์ตามมาตรฐาน สมศ.

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

7.1 ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปพิจารณาใช้ในการประเมินตนเอง และพัฒนาตนเอง

7.2 หน่วยประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถนำไปพิจารณาใช้ในการพัฒนาหน่วย และพัฒนาผู้ประเมินในสังกัด

7.3 หน่วยอบรมผู้ประเมินภายนอก สามารถนำไปพิจารณาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการอบรม

7.4 สมศ. สามารถนำไปพิจารณาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการอบรม ใช้พัฒนาเกณฑ์การตัดสินเพื่อรับรองผู้ประเมินภายนอก ใช้พัฒนาการกำหนดคุณสมบัติพื้นฐานของผู้ประเมินภายนอก ใช้ในการวิจัยขยายผลเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้ประเมินภายนอก ตลอดจนใช้พัฒนาระบบและกระบวนการบริหารทั่วไป